

مولای متقیان، علی (ع):

انسان اگر ارزش خود را بشناسد، می‌تواند جهان را تسخیر کند.

«... و استاد گفت: ای فرزند! حکایت نویس مباش؛

چنان باش که از تو حکایت کنند!»

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی

رساله جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته
زبان‌شناسی (آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان)

موضوع:

آزمون مهارتی فارسی (آمفا)
بر پایه چهار مهارت اصلی زبانی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر رضا صحرائی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر کوروش صفوی

نگارنده:

سید اکبر جلیلی

تابستان ۱۳۹۰

تقدیم به

پدر بزرگوار و مادر گرامی تقدیم

آموزگاران، دیران، و استادانم

و باسپاس فراوان از

جناب آقای دکتر رضا صحرانی

به خاطر راهنمایی‌های عالمانه و دلسوزانه‌شان

و تقدیم به

تمام کسانی که در پژوهش‌های خود، شرط امانت‌داری و انصاف را رعایت می‌کنند

دانشگاه علامه طباطبائی

فرم اطلاعات پایان نامه دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی

کد رهگیری اطلاعات دانشجو در سایت پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی:		۲۰۴۵۶۶۸
نام و نام خانوادگی: سید اکبر جلیلی کد ملی: ۱۶۳۸۴۳۱۸۴۱ شماره دانشجویی: ۸۷۱۵۵۲۰۳ نام دانشکده: ادبیات و زبان های خارجی		
رشته تحصیلی: آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد گروه آموزشی: زبانشناسی، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، و فرهنگ و زبان های باستانی		
تاریخ دفاع: ۱۳۹۰/۴/۲۱		ایمیل: rahe_shab16@yahoo.com
استاد راهنما: دکتر رضا صحرايي (sahraeereza@gmail.com) استاد مشاور: دکتر کوروش صفوی		
مشخصات ظاهری پایان نامه: تصویر ☒ جدول ☒ نمودار ☒ نقشه ☐ واژه نامه ☒ پرسشنامه ☐ سایر ضمايم ☐ تعداد صفحات: ۲۲۲		
فایل های همراه: ☒ PDF ☐ Word ☐ Open office ☐ سایر ☐		
موضوع اصلی پایان نامه: آزمون سازی		
موضوع فرعی پایان نامه: _____		
کلیدواژه ها: آزمون، آزمون مهارت، مهارت های زبانی، توانش زبانی، آزمون مهارتی فارسی (آمفا)		
Keywords: Test, Proficiency Test, Language Skills, Linguistic Competence, Persian Language Proficiency Test (PLPT) / (AMFA)		
عنوان پایان نامه:		آزمون مهارتی فارسی (آمفا) بر پایه چهار مهارت اصلی زبانی
Persian Language Proficiency Test Based on Four Main Language Skills		
<p>چکیده راهنما (ترویجی): آزمون مورد نظر در این رساله، نوعی آزمون مهارت است که از تمرکز بر دانش/ توانش های زبانی (دستور زبان، دایره لغات، و تلفظ) و سنجش مستقیم آنها پرهیز می نماید و در عوض، با آزمون دهنندگان، در زمینه مهارت های زبانی، به میزان تسلط آنها بر دانش/ توانش های زبانی پی می برد و مهارت زبان آموزان را در عرصه کاربردی، که همان عرصه مهارت های زبانی می باشد، مورد سنجش قرار می دهد. این آزمون که در این رساله به اختصار آن را آمفا می نامیم، چهار مهارت زبانی اصلی (گوش دادن، صحبت کردن، خواندن، و نوشتن) را مورد آزمون قرار می دهد. آنچه در آمفا اهمیت دارد این است که این آزمون از سنجش مستقیم و آشکار مقوله های دستور زبان، تلفظ، و دایره لغات (واژگان) اجتناب می کند و این مقوله ها را ملزومات موفقیت در چهار مهارت اصلی زبانی می داند که میزان تسلط زبان آموزان بر آن مقوله ها، بطور غیر مستقیم، در زمان سنجش همان چهار مهارت نمایان می گردد.</p>		
<p>چکیده تمام نما: آزمون مهارت، یا همان آزمون بسندگی، یکی از انواع آزمون های زبان، با هدف ارزشیابی/ ارزیابی پیشرفت زبان آموزان است و توجهی به شیوه های آموزش و یادگیری زبان نمی کند. در واقع، در آزمون مهارت، بر تعیین میزان توانایی آزمون دهنده در کاربرد زبان در زمان برگزاری آزمون تمرکز می شود و آزمونگر اهمیت چندانی برای چگونگی دستیابی آزمون دهنده به توانایی زبانی قائل نمی شود. با توجه به این تعریف مختصر که از آزمون مهارت ارائه شد، و با توجه به تعداد قابل توجه دانشجویان غیر ایرانی که در دانشگاه های ایرانی تحصیل می کنند، و نیز با عنایت به این نکته که برای پذیرش دانشجویان غیر فارسی زبان در دانشگاه های ایرانی باید معیار و محک زبانی معتبر و قابل اطمینانی وجود داشته باشد، رساله حاضر به دنبال آن است که مبانی و مقدمات تهیه و تدوین آزمون مهارتی فارسی (آمفا) را برای سنجش مهارت زبانی افرادی که برای ادامه تحصیلات دانشگاهی به ایران می آیند، بررسی کند و نمونه ای از این آزمون را نیز ارائه نماید. آزمون مورد نظر در این رساله، نوعی آزمون مهارت است که از تمرکز بر دانش/ توانش های زبانی (دستور زبان، دایره لغات، و تلفظ) و سنجش مستقیم آنها پرهیز می نماید و در عوض، با آزمون دهنندگان، در زمینه مهارت های زبانی، به میزان تسلط آنها بر دانش/ توانش های زبانی پی می برد و مهارت زبان آموزان را در عرصه کاربردی، که همان عرصه مهارت های زبانی می باشد، مورد سنجش قرار می دهد. این آزمون</p>		

که در این رساله به اختصار آن را **آمفا** می‌نامیم، چهار مهارت زبانی اصلی (گوش‌دادن، صحبت‌کردن، خواندن، و نوشتن) را مورد آزمون قرار می‌دهد. آنچه در **آمفا** اهمیت دارد این است که این آزمون از سنجش مستقیم و آشکار مقوله‌های دست‌ورزبان، تلفظ، و دایره‌لغات (واژگان) اجتناب می‌کند و این مقوله‌ها را ملزومات موفقیت در چهار مهارت اصلی زبانی می‌داند که میزان تسلط زبان‌آموزان بر آن مقوله‌ها، بطور غیر مستقیم، در زمان سنجش همان چهار مهارت نمایان می‌گردد. آزمون مشابه **آمفا** در زبان‌های دیگر، آزمون آیلتس می‌باشد که برجسته‌ترین آزمون مهارتی موجود در سطح دنیاست.

Second Language (English)

Name: Seyed Akbar

Last Name: Jalili

Title: Persian Language Proficiency Test Based on Four Main Language Skills

Indicative Abstract: The test intended in this thesis is a kind of proficiency test that avoids concentrating on language knowledge/competences (grammar, vocabulary, and pronunciation) and their direct assessment and instead, with testing the testees in the field of language skills, finds out the level of their proficiency at language knowledge/competences. This test assesses the proficiency level of language learners in applying the language, which is the same as language skills. This test which is called **AMFA**, tries to test four main language skills (listening, speaking, reading, and writing). The most important point in **AMFA** is that it avoids direct and explicit assessment of grammar, vocabulary, and pronunciation. Instead, it assumes that these components are required to succeed in those four main language skills. In other words, it believes that language learners' proficiency in these components will be revealed indirectly at the time of assessing those four skills.

Informative Abstract: Proficiency test is one of the language tests with the goal of assessing/evaluating the language learners' achievement. This test does not deal with language teaching and learning methods. In fact, in a proficiency test, we concentrate on determining the level of the testee's ability in applying language at the time of administering the test and for the test taker, it is not important that how the testee has achieved the language ability. Regarding to this short definition of the proficiency test and with regard to the large number of non-Iranian students who are studying in Iranian universities, and also with regard to this point that there must be a reputable and reliable criterion for the admission of non-Persian students in Iranian universities, this thesis is going to present the basics and preliminaries of development of **Persian Language Proficiency Test (PLPT)** in order for assessing the Persian proficiency of those who come to Iran to continue their academic education. Furthermore, it is going to present a sample of that test. The test intended in this thesis is a kind of proficiency test that avoids concentrating on language knowledge/competences (grammar, vocabulary, and pronunciation) and their direct assessment and instead, with testing the testees in the field of language skills, finds out the level of their proficiency at language knowledge/competences. This test assesses the proficiency level of language learners in applying the language, which is the same as language skills. This test which is called **AMFA**, tries to test four main language skills (listening, speaking, reading, and writing). The most important point in **AMFA** is that it avoids direct and explicit assessment of grammar, vocabulary, and pronunciation. Instead, it assumes that these components are required to succeed in those four main language skills. In other words, it believes that language learners' proficiency in these components will be revealed indirectly at the time of assessing those four skills. The similar test to **AMFA**, in other languages, is IELTS which is the most prominent proficiency test worldwide.

Supervisor

Name: Reza

Last Name: Sahraee

Advisor

Name: Kuroush

Last Name: Safavi

نام و نام خانوادگی معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی/رئیس دانشکده:

نام و نام خانوادگی استاد راهنما:

مهر - امضا

مهر - امضا

فرم گردآوری اطلاعات پایان نامه‌ها

کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی

عنوان: آزمون مهارتی فارسی (آمفا) بر پایه چهار مهارت اصلی زبانی		
نویسنده: سید اکبر جلیلی		
استاد راهنما: دکتر رضا صحرایی	استاد مشاور: دکتر کوروش صفوی	
استاد داور: دکتر محمد دبیرمقدم		
کتابنامه: دارد	واژه‌نامه: دارد؛ فارسی - انگلیسی، انگلیسی - فارسی	
نوع پایان نامه: بنیادی ☒	توسعه‌ای ☐	کاربردی ☒
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	سال تحصیلی: 1389-90	
محل تحصیل: تهران		
دانشگاه: علامه طباطبائی		
دانشکده: ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی		
گروه آموزشی: زبان‌شناسی، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان، و فرهنگ و زبان‌های باستانی		
تعداد صفحات: 222 صفحه		
کلیدواژه‌ها: آزمون، آزمون مهارت، مهارت‌های زبانی، توانش زبانی، آزمون مهارتی فارسی (آمفا)		
Keywords: Test, Proficiency Test, Language Skills, Linguistic Competence, Persian Language Proficiency Test (PLPT) / (AMFA)		

چکیده

آزمون مهارت، یا همان آزمون بسندگی، یکی از انواع آزمون‌های زبان، با هدف ارزشیابی/ ارزیابی پیشرفت زبان‌آموزان است و توجهی به شیوه‌های آموزش و یادگیری زبان نمی‌کند. در واقع، در آزمون مهارت، بر تعیین میزان توانایی آزمون‌دهنده در کاربرد زبان در زمان برگزاری آزمون تمرکز می‌شود و آزمونگر اهمیت چندانی برای چگونگی دستیابی آزمون‌دهنده به توانایی زبانی قائل نمی‌شود. با توجه به این تعریف مختصر که از آزمون مهارت ارائه شد، و با توجه به تعداد قابل توجه دانشجویان غیر ایرانی که در دانشگاه‌های ایرانی تحصیل می‌کنند، و نیز با عنایت به این نکته که برای پذیرش دانشجویان غیر فارسی‌زبان در دانشگاه‌های ایرانی باید معیار و محک زبانی معتبر و قابل اطمینانی وجود داشته باشد، رساله حاضر به دنبال آن است که مبانی و مقدمات تهیه و تدوین **آزمون مهارتی فارسی (آمفا)** را برای سنجش مهارت زبانی افرادی که برای ادامه تحصیلات دانشگاهی به ایران می‌آیند، بررسی کند و نمونه‌ای از این آزمون را نیز ارائه نماید. آزمون مورد نظر در این رساله، نوعی آزمون مهارت است که از تمرکز بر دانش/ توانش‌های زبانی (دستورزبان، دایره‌لغات، و تلفظ) و سنجش مستقیم آنها پرهیز می‌نماید و در عوض، با آزمون‌دهندگان، در زمینه مهارت‌های زبانی، به میزان تسلط آنها بر دانش/ توانش‌های زبانی پی می‌برد و مهارت زبان‌آموزان را در عرصه کاربردی، که همان عرصه مهارت‌های زبانی می‌باشد، مورد سنجش قرار می‌دهد. این آزمون که در این رساله به اختصار آن را **آمفا** می‌نامیم، چهار مهارت زبانی اصلی (گوش‌دادن، صحبت‌کردن، خواندن، و نوشتن) را مورد آزمون قرار می‌دهد. آنچه در **آمفا** اهمیت دارد این است که این آزمون از سنجش مستقیم و آشکار مقوله‌های دستورزبان، تلفظ، و دایره‌لغات (واژگان) اجتناب می‌کند و این مقوله‌ها را ملزومات موفقیت در چهار مهارت اصلی زبانی می‌داند که میزان تسلط زبان‌آموزان بر آن مقوله‌ها، بطور غیر مستقیم، در زمان سنجش همان چهار مهارت نمایان می‌گردد. آزمون مشابه **آمفا** در زبان‌های دیگر، آزمون آیلتس می‌باشد که برجسته‌ترین آزمون مهارتی موجود در سطح دنیاست.

کلیدواژه‌ها: آزمون، آزمون مهارت، مهارت‌های زبانی، دانش/توانش زبانی، آزمون مهارتی فارسی (**آمفا**)

صحت اطلاعات مندرج در این فرم، بر اساس محتوای پایان‌نامه و ضوابط مندرج در فرم را گواهی می‌نمایم.

رئیس کتابخانه:

استاد راهنما:

سمت علمی:

نام دانشکده:

فصل یکم

کلیات

1-1) مقدمه

در این فصل، کلیاتی دربارهٔ پژوهش بیان می‌شود. هدف از این فصل، بیان موضوع پژوهش، یعنی **آزمون مهارتی فارسی بر پایهٔ چهار مهارت اصلی زبانی** است که تا پایان پژوهش، به اختصار آن را **آمفا** خواهیم نامید. بطور کلی، فهرست عناوین اصلی موجود در فصل یکم به صورت زیر است:

2-1) بیان موضوع

3-1) اهمیت موضوع (ضرورت آمفا)

4-1) لزوم وجود سازمان یا نهاد (متولی) ویژه برای آمفا

5-1) کاربردها و پیامدهای پژوهش

6-1) ساختار پژوهش

7-1) روش پژوهش

2-1) بیان موضوع

زبان فارسی از کهن‌ترین زبان‌های دنیا با پشتوانهٔ تاریخی و علمی مستحکم و ادبیات غنی، که زمانی زبان قلمرو وسیعی به نام سرزمین ایران (نه ایران فعلی و روی نقشه) و حتی اطراف آن بود، امروزه زبان رسمی یا رایج تنها در سه کشور ایران، تاجیکستان، و افغانستان می‌باشد؛ زبانی که روزگاری مانند یک زبان بین‌المللی و میانجی در محدودهٔ وسیعی از خاورمیانه و آسیا کاربرد داشت. صفا (51:1378) در وصف زبان پارسی دری چنین می‌گوید: «از میان تمام لهجه‌های ایرانی و زبان‌های مشهور ادبی پیش از اسلام و مقارن ظهور اسلامی ...، تنها لهجه‌ای که به صورت یک زبان رسمی درآمد و در تمام دورهٔ اسلامی مورد استفادهٔ سیاسی، علمی و ادبی قرار گرفت و حتی مدت‌ها زبان سیاسی قسمت بزرگی از قارهٔ آسیا شد، **فارسی دری** است که شاعران و نویسندگان ما آن را گاه دری و گاه پارسی و یا پارسی دری نامیده‌اند».

اکنون زبان فارسی در دوره‌ای طولانی و پس از سپری کردن سه مرحله عمده به نام‌های باستان، میانه، و دری به دوران معاصر رسیده و پس از عبور از گذرگاه‌های صعب العبوری مانند حمله اسکندر مقدونی به ایران، تهاجم تازیان به سرزمین پارس، فتنه غم انگیز مغول در مملکت پارسیان، توفان‌های ناشی از توطئه‌های بیگانگان برای براندازی فارسی در هندوستان، پاکستان، افغانستان، تاجیکستان و نظایر اینها، همچنان راه پرافتخار خود را ادامه می‌دهد. همچنین، گسترش و توسعه علوم و فنون بدیع در دنیای جدید و امروزی نیز که به دلیل پیشگامی فرنگیان در قرون اخیر با رایج شدن واژگان و اصطلاحات زبان‌های غربی (بویژه انگلیسی و فرانسوی) در سراسر دنیا همراه شده است، نتوانست در جنبش و حرکت زبان فارسی خللی ایجاد کند و امروزه این زبان شیرین با همت دانشمندان و فرهیختگان خود در زمینه‌های مختلف توانسته است خود را به عنوان زبانی پویا و زنده معرفی کند. پویایی و زندگی این زبان زمانی بیشتر جلوه می‌کند که بدانیم زبان فارسی در مراحل مختلفی از تاریخ، به ترتیب، با هجوم واژگان و اصطلاحات بیشماری از زبان‌های یونانی، عربی، مغولی، ترکی، فرانسوی، و انگلیسی روبرو شد و در هر کدام از این مراحل، بسیاری گمان می‌کردند که فارسی/پارسی و پارسی‌گویی دیگر معنایی ندارد. اما با پشتکار، تلاش، و دلسوزی پارسی‌گویان در علوم مختلف، امروزه می‌بینیم که معادل‌های (برابرنهادهای) بیشماری برای عناصر و پدیده‌های زبانی قرصی ساخته شده‌اند و اکنون نیز این جنبش خجسته ادامه دارد.

تمام مطالب عنوان شده در بالا بیانگر این است که زبان فارسی یک زبان کهن و ریشه‌دار است که برخلاف رویدادها و ناگواری‌های گوناگونی که تجربه کرده، امروزه زبانی زنده و زایاست که نه تنها از بین نرفته، بلکه می‌تواند در آشفته بازار غریب‌زدگی زبان‌های دنیا به مسیر خود ادامه دهد.

مطلب دیگری که باید در ادامه مطرح شود این است که رشته نوپای آزفا¹ دریچه‌ای روشن به سوی رونق و بالابرد علمی و روشمند زبان فارسی باز کرده است. با گسترش این رشته و پرورش افراد متبحر در آن می‌توان امیدوار بود که در آینده‌ای نه چندان دور، زبان فارسی به صورتی به

¹. آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان

غیرفارسی‌زبانان آموزش داده شود که هم در کمترین زمان بیشترین بهره‌مکن را از آموزش ببرند و با فارسی‌ای آشنا شوند که فارسی رایج و قابل فهم در دوران معاصر است، و هم اینکه گامی منطقی و صحیح برای ورود به اقیانوس بیکران ادبیات فارسی بردارند. زیرا می‌دانیم که بسیاری از فارسی‌آموزان خارجی (در ایران و خارج از ایران) به انگیزه‌آشنایی با ادبیات پربار فارسی به یادگیری این زبان می‌پردازند. البته این را نیز نباید فراموش کرد که بسیاری از مردم کشورهای مختلف، فارسی را به دلایل دیگری مانند نیاز شغلی، ترجمه‌متون فارسی جدید، مهاجرت و زندگی در ایران یا در دیگر کشورهای فارسی‌زبان، تحصیل و یا تدریس در رشته‌های مختلف دانشگاهی و حوزوی در ایران یاد می‌گیرند.

اکنون که وضعیت زبان فارسی و فارسی‌آموزان خارجی را بازبینی کردیم، به این مسأله می‌رسیم که مسلماً تمام افرادی که یک زبان خارجی را می‌آموزند، میزان تسلط و مهارت آنها در آن زبان، یکسان و مشابه نیست. یک نفر ممکن است چنان تسلطی پیدا کرده باشد که در سطح تسلط گویشوران بومی آن زبان باشد و در مقابل، شخص دیگری باشد که تسلط چندانی بر زبان مورد نظر نداشته باشد. این وضعیت بطور طبیعی در مورد فارسی‌آموزی نیز صدق می‌کند. بنابراین، نباید پنداشته شود که تمام کسانی که فارسی را به عنوان زبان خارجی آموخته‌اند و یا می‌آموزند، در سطح مشابهی قرار دارند و تفاوتی بین آنها نیست. متعاقباً، دانشجویان خارجی نیز که برای تحصیل به ایران می‌آیند، سطح زبانی یکسانی ندارند. این مسأله ذهن نگارنده را معطوف به این کرد که ما نیز در زبان فارسی باید ملاک و معیار زبانی معتبری داشته باشیم تا بتوانیم سطح زبانی دانشجویان خارجی در ایران را بسنجیم و براساس آن ملاک اقدام به پذیرش دانشجوی خارجی نماییم. این پژوهش نیز بر آن است که با توجه به اصول و مبانی تهیه‌آزمون‌های زبان، به مبانی تهیه و تدوین یک آزمون مهارت¹ بر پایه‌چهار مهارت اصلی زبانی² برای سنجش مهارت زبانی

¹. proficiency test

². گوش‌دادن، صحبت‌کردن، خواندن، نوشتن

فارسی‌آموزان خارجی بپردازد تا این آزمون، ملاکی برای پذیرش دانشجویان غیر ایرانی (از لحاظ سطح زبانی) باشد.

1-3) اهمیت موضوع (ضرورت آمفا)

فرض کنید دو نفر از دو کشور مختلف (یا حتی یک کشور) به ایران آمده‌اند و به تحصیل در رشتهٔ زبان‌شناسی در دانشگاه تهران مشغول هستند. یکی از آن دو نفر به راحتی مطالب مطرح شده در کلاس را متوجه می‌شود، در گفتگوهای درسی شرکت می‌نماید و در صورتی که مطلبی را متوجه نشود از استاد به راحتی سوال می‌کند و پاسخ می‌گیرد. اما نفر دوم، یا در تمام این زمینه‌ها مشکل دارد و یا در یک یا چند زمینه. مثلاً درک شینداری خوبی از فارسی دارد، اما نمی‌تواند به خوبی صحبت کند، و یا در خواندن و فهم متون علمی زبان‌شناسی به زبان فارسی، به مشکل بر می‌خورد و مشکلاتی از این دست، که می‌توانند باعث ایجاد افسردگی و ناامیدی در او شوند و اینکه او کارایی لازم را نداشته باشد. در پایان دوره نیز یا با لطف و مهمان‌نوازی استادان ایرانی یک مدرک دانشگاهی می‌گیرد و یا در نیمهٔ راه حتی از خودش و فارسی ناامید می‌شود و به کشورش بر می‌گردد. این وضعیت، علاوه بر این که ناکامی او را در پی دارد، می‌تواند تأثیر ناخوشایندی نیز بر هموطنان او داشته باشد؛ از آن جهت که ممکن است آنها را نیز در یادگیری زبان فارسی و یا آمدن به ایران برای ادامه تحصیل در کشورمان دچار تردید و دودلی کند (با توجه به این که به هر حال، یکی از راه‌های معرفی و گسترش فرهنگ ایرانی و زبان فارسی، همین دانشجویان خارجی در ایران هستند که می‌توانند پس از پایان تحصیلات دانشگاهی، به کشورشان بازگردند و مبلغان خوبی برای فرهنگ ایرانی و زبان فارسی باشند).

به عقیدهٔ نگارنده، وجود تمام مشکلات گفته شده در بالا به این دلیل است که ما دانشجویان خارجی را بدون آنکه از میزان مهارت‌شان در زبان فارسی آگاهی داشته باشیم به دانشگاه‌هایمان وارد می‌کنیم. این ناآگاهی ما نیز از اینجا نشأت می‌گیرد که هیچ معیار و ملاک معتبر و سنجیده‌ای

در ایران وجود ندارد که بتواند میزان مهارت زبانی آنها را بسنجد، تا از این طریق، هم آنها از سطح زبانی خودشان مطلع شوند و هم دانشگاه‌های ایرانی بتوانند بر اساس آن معیار و ملاک، درباره پذیرش و یا عدم پذیرش آنها (از لحاظ زبانی) تصمیم‌گیری کنند.

در ضمن، یک خارجی که در ایران تحصیل می‌کند، مسلماً جای یک ایرانی را در دانشگاه اشغال کرده است و از امکانات دولتی موجود در دانشگاه بهره می‌برد. پس باید به گونه‌ای عمل کرد که هزینه صرف شده برای او به نحو مطلوبی به نتیجه برسد و بتواند به رشد و توسعه زبان فارسی در کشور خودش و علاقه‌مند کردن مردم آنجا به زبان فارسی، ضمن یادگیری رشته دانشگاهی خودش، کمک نماید.

1-4) لزوم وجود سازمان یا نهاد (متولی) ویژه برای آمفا

آنچه در برگزاری **آمفا** اهمیت دارد این است که این آزمون باید به صورت متمرکز برگزار شود. منظور از متمرکز این است که **آمفا**، در هر کجای ایران یا دنیا که برگزار می‌شود باید یک متولی واحد داشته باشد. این متولی می‌تواند یک سازمان یا نهاد ایجاد شده، ویژه این آزمون، باشد و یا یک دانشگاه معتبر باشد. در هر صورت، آنچه به این آزمون اعتبار می‌دهد، داشتن یک برگزار کننده معتبر و رسمی است که بطور تخصصی، سوالات آزمون را با حساسیت ویژه‌ای طراحی می‌کند و از ابتدایی‌ترین مراحل تا مراحل پایانی، بر **آمفا** نظارت دارد و آن را کنترل می‌نماید. بنابراین، جزئیات برگزاری این آزمون، از تهیه و تدوین متون و سوالات گرفته تا شیوه برگزاری و ارزشیابی، باید در این سازمان یا نهاد ویژه مورد بررسی دقیق قرار گیرند. زیرا ریزه‌کاری‌ها و مسائل مربوط به تهیه **آمفا** و نحوه برگزاری و ارزشیابی نتایج آن امری نیست که بتواند توسط یک نفر معین شود. این کار مستلزم وجود نهادی مخصوص است که با کار گروهی و بررسی‌های علمی، آمار، و اصولی، تمام نکات مربوط به این آزمون را بررسی و اجرا نماید.

1-5) کاربردها و پیامدهای پژوهش

این پژوهش در واقع، طرحی است برای شروع کاری بزرگ که منجر خواهد شد به ایجاد یک آزمون معیار و معتبر برای کسانی که علاقه‌مند به یادگیری زبان فارسی هستند. **فواید، کاربردها، و پیامدهایی** که می‌توان برای این آزمون و نتیجه حاصل از آن در قالب یک مدرک و کارنامه رسمی معتبر برشمرد، اینها هستند:

الف) آگاهی داوطلبان از میزان مهارت خودشان در مهارت‌های زبانی چهارگانه در زبان فارسی.

ب) آگاهی استادان از وضعیت زبانی دانشجویان غیرایرانی و طرح‌ریزی شیوه‌های تدریس متناسب با مهارت زبانی آنها.

ج) اثربخشی منابع مالی دولت، با جلوگیری از پذیرش افرادی که ممکن است به دلیل سطح پایین مهارت زبانی‌شان در کلاس‌های درس کارایی لازم را نداشته باشند.

د) ایجاد یک نهاد یا سازمان رسمی برای تهیه و برگزاری **آمفا**، که باعث جلوگیری از سردرگمی دانشجویان خارجی و نیز استادان دانشگاه‌ها می‌شود و بدین ترتیب، آنها می‌توانند به یک آزمون معتبر و رسمی برای سنجش میزان مهارت زبانی خارجیان رجوع کنند.

هـ) اشتغال‌زایی و تولید درآمد برای مجموعه‌ای که دست‌اندرکار برگزاری این آزمون می‌شوند (بعد اقتصادی)، و نیز، چاپ و نشر کتب آموزش زبان فارسی در جهت **آمفا**.

و) جهت‌دهی و جهت‌بخشی به مراکز آموزش زبان فارسی، به این صورت که آنها بتوانند جهت آموزش را در مراکز خود به این سمت سوق دهند که فارسی‌آموزان آنها در **آمفا** نتایج خوبی کسب کنند.

ز) حتی کسانی که در کشورهای دیگر مشغول یادگیری زبان فارسی هستند، می‌توانند با استناد به نمره خود در این آزمون، یک معیار مناسب برای میزان تسلط و مهارت‌شان در زبان

فارسی داشته باشند و آن را به عنوان سندی معتبر برای توانایی خود در زبان فارسی و حتی تدریس این زبان به هموطنان خودشان محسوب نمایند.

1-6) ساختار پژوهش

پژوهش حاضر دارای پنج فصل است:

فصل یکم، که بیانگر کلیات مورد نیاز برای توجیه موضوع پژوهش است.

فصل دوم، که به پیشینه موضوع پژوهش و بررسی آزمون‌های مشابه **آمفا** در زبان‌های دیگر می‌پردازد.

فصل سوم، که مبانی نظری ضروری برای تهیه و تدوین **آمفا** را مطرح می‌کند.

فصل چهارم، که اصلی‌ترین قسمت پژوهش است و نمونه‌ای از **آمفا** را ارائه می‌کند و به مسائل مرتبط با آن می‌پردازد.

فصل پنجم، که یک جمع‌بندی کلی از مباحث مطرح شده در چهار فصل پیشین را در خود می‌گنجاند.

در ابتدای هر فصل نیز، فصل مورد نظر معرفی می‌شود و عناوین کلی (رئوس مطالب) آن فصل فهرست می‌گردند.

1-7) روش پژوهش

با توجه به توصیفی-تالیفی بودن رساله حاضر و نیز نداشتن سؤال و فرضیه، روش پژوهش در این رساله اینگونه می‌باشد: پس از آنکه در فصل یکم، به معرفی و تبیین موضوع رساله، اهمیت موضوع، و کاربردها و پیامدهای آن پرداخته شد، در فصل دوم، مطالبی راجع به پیشینه مطالعات انجام شده در زمینه موضوع رساله و نیز اقدامات عملی انجام شده در زبان‌های دیگر، یعنی آزمون‌های مشابه **آمفا**، عنوان خواهد گردید. سپس، در فصل سوم، مبانی و مفاهیم نظری به تفصیل بیان

خواهند شد؛ مفاهیمی مانند آزمون، انواع آزمون، مهارت‌های زبانی، راهبردهای آزمون و سنجش مهارت‌های زبانی و نظایر آنها. در ادامه، یعنی در فصل چهارم، پس از آنکه ذیل عنوان مسائل **آمفا**، نکاتی درباره **آمفا** بیان خواهد شد، یک نمونه از آزمون مهارتی فارسی (آمفا) بر پایه چهار مهارت اصلی زبانی ارائه خواهد شد. این آزمون، در واقع، یک آزمون مهارت بر پایه مهارت‌های چهارگانه زبانی خواهد بود که به سنجش و برآورد میزان تسلط و مهارت فارسی‌آموزان خارجی می‌پردازد.

نگارنده، با **مهارتی** نامیدن آزمون مورد نظر این رساله، در پی آن است که نشان دهد این آزمون، علاوه بر آن که یک آزمون مهارت می‌باشد، مهارتی نیز خواهد بود (یعنی بر پایه مهارت‌های زبانی). بدین ترتیب، در فصل چهارم، نمونه‌ای از یک آزمون مهارت در زبان فارسی ارائه خواهد شد که با آزمون و سنجش فارسی‌آموزان خارجی در زمینه مهارت‌های چهارگانه، به سطح مهارت/ بسندگی آنها در زبان فارسی دست خواهد یافت.

فصل دوّم

پیشینه پژوهش

2-1) مقدمه

این فصل، همانگونه که از عنوان آن بر می آید، به معرفی و بررسی پژوهش‌هایی می‌پردازد که شباهت‌هایی با موضوع این رساله، یعنی **آمفا** دارند. روش کار به این صورت است که ابتدا تحقیقات و پژوهش‌هایی که در زبان فارسی انجام گرفته‌اند عنوان می‌شوند، سپس آزمون‌های مشابه **آمفا** در زبان‌های دیگر بررسی می‌گردند. در یک نگاه اجمالی، عناوین کلی مطالب مندرج در فصل دوم به شرح زیر است:

2-2) پژوهش‌های انجام شده در زبان فارسی

3-2) یک آزمونک غیررسمی برای زبان فارسی در تارنمای www.transparent.com

4-2) آزمون‌های مهارتی در زبان‌های دیگر

2-2) پژوهش‌های انجام شده در زبان فارسی

در زمینه طراحی آزمون مهارتی برای زبان فارسی، تا جاییکه نگارنده این پژوهش دریافته، تنها یک رساله قابل ذکر (از لحاظ تشابه با موضوع) وجود دارد که توسط موسوی به رشته تحریر درآمده است. این رساله با عنوان "بررسی راهکارهای نظری آزمون‌های بسندگی و تهیه یک آزمون بسندگی استاندارد زبان فارسی برای غیرفارسی‌زبانان"، در سال 1379 در دانشگاه شیراز برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان تألیف شده است. موسوی در پژوهش خود به مبانی تهیه یک آزمون چهاربخشی پرداخته است که قصد دارد مهارت زبانی فارسی‌آموزان خارجی را بسنجد. چهار بخش آزمون مورد نظر موسوی اینها هستند: گوش‌دادن، قواعد ساختاری، واژگان، خواندن و درک مفاهیم. تفاوتی که رساله موسوی با رساله حاضر دارد این است که موسوی قواعد ساختاری (دستوربان¹) و واژگان (دایره‌لغات²) را به عنوان دو بخش جداگانه

¹. grammar

². vocabulary

در آزمون خود گنجانده است، اما آزمون مورد نظر ما در این رساله، **آمفا**، این دو بخش را بطور ضمنی در بخش‌های دیگر می‌آزماید و نیازی به جداسازی آنها نمی‌بیند (در ادامه، ذیل مبحث آزمون آیلتس، و نیز در فصل‌های سوم و چهارم، بیشتر به مسأله لزوم یا عدم لزوم سنجش جداگانه دستور زبان و واژگان/دایره لغات خواهیم پرداخت). بعلاوه، دو بخش نوشتن و صحبت کردن که از مهارت‌های زبانی ضروری برای دانشجویان خارجی هستند، در پایان‌نامه موسوی نادیده گرفته شده‌اند.

تعدادی پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دیگر نیز وجود دارند که تنها وجه اشتراک آنها با موضوع رساله حاضر، تهیه آزمون برای زبان فارسی است. زیرا این پایان‌نامه‌ها در راستای سنجش توان زبانی کودکان ایرانی‌ای هستند که در مدرسه‌های ایران به تحصیل مشغولند، و نه سنجش توان زبانی فارسی‌آموزان خارجی. این پایان‌نامه‌ها به شرح زیر می‌باشند:

- 1- آزمون توان زبانی پایه پنجم ابتدایی، ایوب رسائی، 1378، دانشگاه علامه طباطبائی.
- 2- تهیه آزمون بر پایه تجزیه و تحلیل و اصول آزمون‌شناسی برای تعیین سطح زبان فارسی کلاس سوم راهنمایی، محمدرضا قلی‌زاده، 1379، دانشگاه علامه طباطبائی.
- 3- تهیه آزمون بر پایه تجزیه و تحلیل و اصول آزمون‌شناسی برای تعیین سطح دانش زبان فارسی کلاس اول و دوم ابتدایی، فرانک اسلامی، 1379، دانشگاه علامه طباطبائی.
- 4- تهیه آزمون بر پایه تجزیه و تحلیل و اصول آزمون‌شناسی برای تعیین سطح دانش‌آموزان کلاس دوم راهنمایی، حسین آزرمی، 1379، دانشگاه علامه طباطبائی.
- 5- تهیه آزمون بر پایه تجزیه و تحلیل و اصول آزمون‌شناسی برای تعیین سطح دانش زبان فارسی در کلاس اول راهنمایی، محمدباقر میرزائی حصاریان، 1379، دانشگاه علامه طباطبائی.
- 6- تهیه آزمون بر پایه تجزیه و تحلیل و اصول آزمون‌سازی برای تعیین سطح دانش زبان فارسی در کلاس پنجم ابتدایی، رسول زارع، 1379، دانشگاه علامه طباطبائی.

7- تهیهٔ آزمون بر پایهٔ تجزیه و تحلیل و اصول آزمون‌شناسی برای تعیین سطح دانش زبان فارسی در کلاس‌های سوم و چهارم دبستان، مژگان مشایخی، 1379، دانشگاه علامه طباطبائی. این هفت پایان‌نامه، همانطور که از عناوین آنها برمی‌آید، در راستای سنجش سطح زبان فارسی دانش‌آموزان ایرانی در کلاس‌های اول ابتدائی تا سوم راهنمائی هستند. مخاطب آنها ایرانیانی هستند که زبان فارسی را یا به عنوان زبان اول آموخته‌اند و یا به عنوان زبان دوم، و در جامعه‌ای که به آن زبان صحبت می‌شود نیز زندگی می‌کنند.

2-3) یک آزمونک غیررسمی برای زبان فارسی در تارنمای www.transparent.com

در جستجوهای اینترنتی خود، با یک تارنما¹ به نام www.transparent.com مواجه شدم. این تارنما در زمینهٔ آموزش زبان‌های مختلف دنیا (بیش از یکصد زبان)، از جمله زبان فارسی، فعالیت دارد و نرم‌افزارهایی برای تمرین و یادگیری آنها ارائه می‌دهد. تارنمای مورد نظر، برای تعدادی از زبان‌ها مانند انگلیسی، چینی، آلمانی، و ایتالیائی آزمون‌هایی دارد که افراد علاقه‌مند می‌توانند به صورت اینترنتی آن آزمون‌ها را انجام دهند. پس از انجام این آزمون‌ها، پاسخ‌ها ارزیابی می‌شوند و نتیجه سریعاً به اطلاع افراد رسانده می‌شود که در چه سطحی از زبان مورد نظر مهارت دارند. البته این آزمون‌ها تنها به صورت کتبی-اینترنتی و چهارگزینه‌ای هستند و مهارت‌هایی مانند صحبت کردن، گوش دادن، و نوشتن را نمی‌سنجند.

این تارنما همچنین تعدادی آزمونک² برای تعدادی دیگر از زبان‌ها از جمله زبان فارسی دارد که صرفاً جنبهٔ یک آزمون عادی را دارند و آزمون مهارت محسوب نمی‌شوند و پس از پاسخگویی آزمون‌دهنده به سؤالات آنها، تنها تعداد پاسخ‌های درست و نادرست او برایش اعلام می‌شود.

البته این تارنما زبان فارسی را به همراه چند زبان دیگر مانند آلبانیایی و گرجی، در نوامبر سال 2006 به مجموعهٔ خود افزوده است. آزمونک این تارنما برای زبان فارسی، حاوی 25 سؤال در 5

¹. website

². quiz